

Skrivning av namn i genealogisk text på svenska – förslag till rekommendation för HSF

Ett debatterat ämne har redan länge varit hur skriva namn i modern genealogisk text på svenska, speciellt gamla namn som förekommer i dokument från 1500–1900. Detta gäller både ortnamn och namn på personer. Det gäller såväl svenska som finska namn som namn med annan språkrot. Vi försöker utarbeta en rekommendation för medlemmarna av Helsingfors Släktforskare. Vi har inga ambitioner att göra rekommendationen allmängiltig för alla släktforskare i Finland och Sverige, ännu mindre för text på andra språk än svenska, men vi väntar oss likväl en diskussion om ämnet utöver HSF:s gränser.

”Vi” i det här sammanhanget består av en arbetsgrupp med professor Marianne Blomqvist, Per Göran Savander, Kristian Stockmann och Hans Andersin som medlemmar. Professor Blomqvist väntas presentera resultatet av vårt arbete på HSF:s årsmöte 19.3.2005 och i Släktforskaren 2/2005.

Ortnamn

De flesta ortnamnen lever i hundratals år. De har då genomgått en rätt stor förändring med det moderna skrivsättet som ändpunkt. I dokumenten förekommer de flesta finska ortnamn i svensk form. Ibland har den svenska formen helt dött bort.

Svenska ortnamn:

Rekommendation: använd det moderna skrivsättet, se Svenska ortnamn i Finland 1984. Om ortnamnet ej finns i föregående kan man använda Postortslexikon för Finland 1897. Dessa båda verk finns även på www.genealogia.fi under förteckningar och index.

Undantag: i direkta citat av gamla dokument bör man använda den stavning som förekommer i dokumentet.

Ortnamn på finska, tyska och andra icke svenska språk.

Rekommendation: om det finns en svensk form av namnet används den oberoende av om formen är officiellt godkänd eller icke. Om den svenska formen är mindre känd kan man sätta den icke svenska formen inom parentes. För internationella orter utan vedertagen svensk stavning används den officiella benämningen.

Exempel: Kides (Kitee), Vederlax (Virolahti), Jakimvaara (Jaakkima), Hyvinge för Hyvinkää, Köpenhamn för København, Ösel (Saaremaa), Vittisbofjärd (Ahlainen), Villnäs för Louhisaari, Bryssel för Bruxelles.

Undantag: Dorpat och Reval används i stället för Tarttu och Tallinn bara om man avser städerna före 1940. Rena skämtformer såsom Petterborg för Petersburg hör hemma i citaten.

Orter som haft olika namn under olika perioder.

Rekommendation: Använd nuvarande namnet med det namn som var aktuellt under den ifrågasvarande perioden inom parentes.

Exempel: Det nya Vasa som ända fram till 1917 hette Nikolajstad. Före flyttningen till nuvarande ställe hette staden Wasa. S:t Petersburg hette en kort tid Petrograd, sedan Leningrad och nu igen S:t Petersburg (märk att man på svenska förkortar Sankt S:t och inte St. som betyder Stora).

Ryska ortnamn

Rekommendation: ryska ortnamn stavas antingen i den svenska form de haft sedan länge eller, för nyare namn, i translittererad form. För den försovjjetiska tiden används de gamla namnen med de nuvarande inom parentes.

Exempel: S:t Petersburg (den ryska formen är Sankt Peterburg), Königsberg (Kaliningrad).

Förnamn

Tidigare sades det i släktforskarlitteraturen att man från och med 1800-talets början skall skriva förnamnen i den form de förekommer i kyrkböckerna men att namn före 1800-talet skall skrivas i **normaliserad** form t.ex. Kristian för Christian. Många släktforskare anser att denna regel bryter mot en annan regel enligt vilken namnen skall användas i den form de skrivits in i kyrkböckerna. Dessutom finns säkert ingen Christian på 1600–1800-talet vars namn skulle ha skrivits Kristian. Normaliseringsregeln uppmanar en alltså att skriva namnet i en form som aldrig använts på den tiden.

Rekommendation: Vi tenderar att godkänna att normaliseringsregeln ibland glöms bort och att namnen skrivs i den form de skrivits in i kyrkböckerna, närmast i boken över födde. I citat används namnet alltid i den form det förekommer i dokumentet.

Personen i fråga kan ha använt ett annat namn än det som förkommer i kyrkböckerna (Magda för Magdalena, Doris för Dorothea, etc.).

Rekommendation: Det namn personen själv konsekvent använt bör framgå i skriften.
Exempel: Dorothea (Doris) eller Doris (Dorothea).

Vad skall man då göra när namnet på en och samma person skrivs på olika sätt i olika källor?

Rekommendation: En god regel är att använda den skrivform av alla förekommande som mest påminner om den moderna formen (alternativt den moderna formen) och ange varianterna inom parentes.

Exempel: Henrik (Hendrik, Henricus, Heinrich, Hindrich).

Namn på personer som är av utländsk härkomst?

Rekommendation: Skriv namnet på personens eget språk, kanske med angivande av i dokumenten förekommande svenska alternativ inom parentes. Ryska namn translittereras enligt moderna svenska regler (exempel: Michail) ifall de inte har godtagna svenska former (t.ex. Alexander i stället för Aleksandr eller Peter i stället för Pjotr)

Rekommendation: Latinska och latiniserade förnamn används som sådana speciellt om de konsekvent använts i dokumenten.

Från 1600-talets början till medlet av 1700-talet användes ofta tyska förnamn, t.ex. Erich på helt finska och svenska personer.

Rekommendation: Om personen i fråga i dokumenten aldrig benämnts annat än Erich är vi böjda för att denna form kan användas i skrift. Annars användes den svenska form som används mest (vid behov med angivande av den tyska formen inom parentes).

Finska förnamn förekommer endast i undantagsfall i dokument före slutet av 1800-talet. Peter kan ha kallats Petteri, Petri, Pertti, Pekka, Pietari utan att någon vet vilken form som användes i dagligt tal.

Rekommendation: Använd det namn som förekommer i dokumenten, närmast i boken över födde. Om en familjetradition el. dyl. anger en finsk form kan denna sättas inom parentes.

Kungars och berömda personers namn förekommer i dokumenten i olika former, ofta latiniserade eller tillkrånade eller i utländsk form. Exempel: Gustavus Adolphus, Carl, Carolus, Aleksandr, Gustaf Wasa, Louis, Karl der Grosse.

Rekommendation: Skriv namnet i den moderna svenska form som förekommer i nyare historieböcker.

Patronymikon

Patronymikon användes för att identifiera personer, ofta utan släktnamn, med angivande av faderns (ibland moderns) förnamn i genitiv form + -son eller -dotter. Många patronymikon (närmast de med -son) förvandlades till fasta släktnamn på 1800- och 1900-talet. Patronymikon förekommer i svensk, finsk eller latinsk form. *Exempel:* Johansdotter, Jönsson, Magnii, Beronis, Ersson.

Rekommendation: Använd den form som förekommer i dokumenten dock så att om faderns namn använts tidigare bör det upprepas i patronymikonet.

Exempel: Erik Anderssons son Michel skrivs Michel Eriksson trots att det står Ersson i kyrkboken.

Finska patronymikon förekommer i kyrkböckerna sedan mitten av 1800-talet.

Exempel: Liisa Maununtytär.

Rekommendation: Om patronymikonet inte är en del av namnet utan endast en identifikation på att Liisas far hette Maunu kan man i svensk text översätta den andra delen av namnet.

Exempel: Liisa Maunusdotter

Säkrast är dock att använda den form som förekommer i kyrkböckerna.

Släktnamn

Släktnamn har ofta bevarat sin uråldriga form genom tiderna. Då skall denna form självfallet användas speciellt om den används av levande personer. Följande fall kan diskuteras:

Innan ett namn stabiliserades kunde det ha genomgått en serie formförändringar. Exempel: Andersijn, Andersjn, Andersin

Rekommendation: Den i dokumentet förekommande formen används med den senaste stabiliserade formen inom parentes eller tvärtom. Exempel: Erich Andersijn (Erik Andersin) eller Erik Andersin (Erich Andersijn)

Namnen stavades ofta olika på grund av skrivarens slarv eller godtycke. Exempel: Naaht, Nath i stället för Naht.

Rekommendation: Använd den vanligaste formen.

Finska släktnamn har i äldre kyrkböcker en annan form än de moderna. Så är Nousianen i formen Nousiain och Simpanen i formen Simbain.

Rekommendation: Använd formen som finns i kyrkböckerna med den moderna formen inom parentes eller tvärtom.

Namn på personer av utländsk börd?

Rekommendation: Skriv namnet på personens eget språk, kanske med angivande av i dokumenten förekommande svenska alternativ inom parentes. Ryska namn translittereras enligt moderna svenska regler (*exempel* Chrusjtjev) ifall de inte har sedan gammalt godtagna svenska former (*exempel* Sergejeff).

Gamla medeltida släktnamn (eller vapenbilder) ser man ofta återgivna i modern text som om de vore släktnamn i nutida bemärkelse (Trana, Bjelke, Tre Rosor, Natt och Dag). På den tiden användes sällan tillnamn utan endast förnamn och patronymikon.

Rekommendation: Iakttag försiktighet och kontrollera om släktnamnet faktiskt användes av personen i fråga. Om icke så kan släktnamnet skrivas inom parentes.

Exempel: Carl Gustafsson (Trana)